

Ayşegül MENĐİ – Nesrin ALGAN (2003), **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme** (Ankara, Siyasal Kitabevi, 309 s.).

Son dönemde, toplumsal bilimler yazınına, "küreselleşme", "yerelleşme", "yönetişim", "hizmette halka yakınlık" (subsidiarity) gibi kimi kavramların damgasını vurduğu ve ulusal/uluslararası düzeydeki belgelerin, akademik çalışmaların bunları anmadan edemediği bilinmektedir. Yirminci yüzyılın son çeyreğindeki ekonomik/toplumsal dönüşümleri çevre sorunları ve yerel yönetimler açısından ele alırken karşımıza bunlara ek olarak iki kavram daha çıkmakta: "Sürdürülebilir kalkınma" (sustainable development) ve bölgesel gelişme. Öncelikle, Dünya Bankası, OECD, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler tarafından kullanılan, içeriği serbest piyasa ekonomisinin gerekleri doğrultusunda belirlenen ve ulusal devletlerin iç hukuklarına da yansıtılması beklenen bu kavramların hangi ekonomik toplumsal yapıyı oluşturmak üzere kurgulandığına, arkalarında nasıl bir dünya görüşü ya da birey/toplum algısı bulunduğuna ilişkin "makro" bakış açısına göre oluşturulmuş doyurucu metinlere ulaşabilmek olanaklı. Ancak aynı kanıtı, bu tür "yeni" kavramların içerikleri, hangi öğelerden oluştukları ve nasıl uygulamaya geçirildikleri açısından değerlendiren, bir bakıma "mikro" bakış açısıyla konuyu derinliğiyle ele alan yapıtlar açısından paylaşmak oldukça zor. İşte bu boşluktan yola çıkarak tasarlanan "Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme" adını taşıyan çalışma, iki bakış açısını da içerecek biçimde kaleme alınmış.

Bölgesel gelişme konusunun nasıl ele alınacağı konusunda görüş birliğine varılamadığı ya da daha açık bir anlatımla, sorunun içinden çıkacak bir düşünce netliğine ulaşılamadığı bir gerçek. Bölge, bir yandan demokratik yerel/kültürel

hakların karşılanabileceği uygun bir yönetim birimi oluşturmakta, bir yandan da ekolojik bunalım için -havza yönetiminde olduğu gibi- uygun bir planlama düzeyi sunmakta. Oysa konuya bir başka boyuttan bakıldığında, bölge (yerelle birlikte), küresel sermayenin akışkanlığı önündeki ulusal engelleri aşmak için en uygun yönetsel düzey olarak görülmekte, bu çerçevede geliştirilen bölge yönetimi önerileri de ulusal devletin temellerini sarsacak girişimler olarak değerlendirilmekte. Dolayısıyla, konunun önümüzdeki süre içinde de türlü biçimlerde gündemde kalacağına kuşku yok; tam da böyle bir dönemde yayınlanan kitap, konuyla ilgili olarak sürdürülecek tartışmalar için önemli ipuçları taşıyor.

Kitap, sürdürülebilir gelişme kavramının içeriğinin ayrıntılı bir biçimde ele alındığı "Sürdürülebilir Gelişme" adlı bölümle açılıyor. Bu bölümde kavramın tanımı ve anlamı verildikten sonra, bu gelişme biçimiyle varılmak istenen toplum yapısı ekonomik ve toplumsal yönleriyle sergileniyor. Kavrama bugüne değin akademi ve siyaset dünyasından yöneltilen eleştiriler de yine bu bölümde ele alınmış. "Sustainable development" sözcüğünün dilimizdeki yaygın kullanımının "sürdürülebilir kalkınma" olduğu bilinmekte, oysa yazarlar, başlık da dahil olmak üzere kitabın bütününde bu çeviriyi "sürdürülebilir gelişme" biçiminde yapmayı tercih ediyorlar. Bunun gerisinde de "development" sözcüğünün, niceliksel anlamda büyümeye göndermede bulunan "kalkınma" sözcüğünden çok, niteliksel gelişmeyi de çağrıştıran bir anlam genişliğine sahip olan "gelişme" ile daha iyi anlatılabileceği düşüncesi bulunmakta. Sürdürülebilir gelişmenin küresel düzeyde gelişiminin sergilendiği ikinci bölüm, Birleşmiş Milletler öncülüğünde gerçekleştirilen çevre zirvelerine ayrılmış. 1992 yılında Rio'da toplanan Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilen belgelerde kavramın nasıl ele alındığını, hangi öğeleri ve hedefleri içerdiğini konu edinen bölüm, 2002 yılında gerçekleştirilen Johannesburg Zirvesi'nin sürdürülebilir gelişme açısından hayal kırıklığı yaratan sonuçlarının değerlendirilmesiyle sona eriyor. Kitapta, bölgesel düzeyde sürdürülebilir gelişme politikaları bir başka bölüm altında masaya yatırılmış. Bölge, bölgelilik ve bölgeselleştirme gibi kavramların ayrıntılı biçimde işlendiği bu bölümün bir diğer konusunu, bir açıdan sürdürülebilir gelişme ile bölge yönetiminin evliliği biçiminde değerlendirilebilecek "bölgesel sürdürülebilir gelişme" oluşturmakta. Bu bölümde, söz konusu kavram, "sürdürülebilir bölgesel gelişme" ile ortak ve farklı yanlarıyla birlikte ayrıntılı biçimde ele alınıyor. Anılan bölgesel gelişme biçiminin uygulamaya nasıl yansıdığını göstermek amacıyla da, bölgesel düzeyde bir sürdürülebilir gelişme girişimine, Akdeniz deneyimine yer verilmekte. Bölgesel düzeyde sürdürülebilir gelişmenin işlendiği bu bölümü izleyen sayfalar, sürdürülebilir gelişmenin yerel boyutuna ayrılmış. Yerinden yönetime ilişkin olarak çok sık kullanılan ve

bir o kadar da karıştırılan kimi kavramların açıklamasından sonra, "yönetişim" in en somut uygulaması olarak karşımıza çıkan "Yerel Gündem 21" düzeneği ortaya konulmuş. Yine yerelleşme ve yerel gündem 21 ile aynı düzlem içinde yer alan 1996 Habitat Zirvesi'nin yerel sonuçları da burada incelenmekte. Avrupa Birliği'ne girmek üzere bütün yönetsel, siyasal yapısında köklü değişimleri göze alan Türkiye için Avrupa Birliği'nin ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde öngördüğü bütün yönetsel düzenlemelerin büyük önem taşıdığı bilinmektedir. İşte "Avrupa Birliği'nde Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme" adını taşıyan bölüm de Avrupa idealinin gerçekleşmesi için neler yapılması gerektiğini sorgulayanlar için bir yol gösterici niteliği taşıyor. Avrupa kıtasındaki bölgesel gelişmişlik farklarının ve Birliğin bölge politikasının sergilendiği bu bölümde konu, çevre sorunları için öngörülen politikalarla birlikte ele alınıyor. Çalışmanın son bölümüyse, Türkiye'ye ayrılmış. Küresel nitelikli belgelerin öngördüğü bölgesel gelişme politikalarının iç hukuka ve uygulamaya yansımaları bu bölümde anlatılmakta; yasal düzenlemelerde, plan kararlarında ve uygulamada "bölgesel sürdürülebilir gelişme" anlayışının Türkiye'deki biçimlenişi, GAP, DAP ve DOKAP gibi örneklerle ortaya konulmakta. Son olarak, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin bölge yönetimleri açısından yine bu bölümde değerlendirildiğini de eklemek gerekir.

İşte, "Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme" adını taşıyan bu yapıtta, "sürdürülebilir gelişme" ve "bölge yönetimi" gibi birbirlerine sıkı sıkıya bağlı bir kavram çifti etraflıca incelenmekte, yalnızca genel nitelikli soyutlamalarla yetinilmemekte, yeni gelişme ve yönetim biçimi, yerel, bölgesel ve küresel düzeydeki uygulama yöntemleri ve olası sonuçlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Bu "yeni" kavramların içeriğinin yanı sıra akademik ve siyasal çevrelerce yöneltilen eleştirileri içermesi de yapının anılması gereken bir diğer yönünü oluşturuyor.

Dr. Bülent Duru, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi.